

Висновки. Аналіз показав, що на польських картинах часто зображується усереднений образ тюркських народів та їх оснащення. Батальним картинам Яна Матейка притаманне якісне з технічного погляду зображення озброєння та його історична достовірність. Іноді трапляються невеликі неточності, пов'язані з нетиповим озброєнням (наприклад, зображення списа долі на картині «Битва під Грюнвальдом»), але вони зроблені автором свідомо, оскільки Матейко був яскравим представником романтичного жанру. Щодо творів інших художників, які аналізувалися при написанні тез, можна зробити висновок, що озброєння на цих картинах зображене здебільшого історично достовірно. Воно переважно відповідає хронологічним і територіальним межах подій, зображеним на картинах, що були досліджені під час написання роботи. Використання зброї, яка була нетиповою для баталій того часу, легко пояснюється внутрішньою логікою картин (наприклад, використання Яном Канти Валері Еляш-Радзіковські булави-клейнода на картині «Смерть Жолкевського під Цецорой в 1620»). У дослідженні виконано аналіз відображення військового озброєння у творах Яна Матейка, родини Коссаків, Яна Канти Валері Еляш-Радзіковські та Януарія Суходольського. Доведено, що польські майстри батального живопису здебільшого мали достатньо вміння й історичної інформації для того, щоб максимально реалістично відобразити озброєння та інші військові аспекти у своїй творчості, але історична достовірність не була у пріоритеті у польських художників. Головним завданням польських митців було передання емоцій. Багато творів батального жанру створювалися у скрутні для Польщі часи: період після трьох розділів, Друга світова війна. Художні твори насамперед є художніми: з романтизацією історії і Речі Посполитої, пафосом і гіперболізацією. Історична достовірність виконувалася лише тоді, коли вона відповідала художнім цілям.

Abstract. The article is devoted to the analysis of the reflection of weapons in Polish battle painting of the XIX–XX centuries, search for inaccuracies and errors, conscious and unconscious historical distortions. Research methods are descriptive-narrative, analytical-synthetic, inductive-deductive, problem-chronological, generalization, content analysis, historical-typological. The paper proves that Polish masters of battle painting mostly had enough skills and historical information to realistically depict weapons, equipment and other military aspects in their work, but historical authenticity was not a priority for Polish artists, as their main task was the transmission of emotions, and historical authenticity was fulfilled only when it corresponded to artistic goals.

Keywords: art, battle painting, weapons.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Jan Matejko. URL: http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Matejko/Matejko_4.htm
2. Wojciech Kossak. URL: http://www.pinakoteka.zascianek.pl/Kossak_W/Kossak_W_bio.htm
3. Jerzy Kossak. URL: <https://koneser.krakow.pl/pl/oferta/1002-jerzy-kossak-bitwa-pod-kutnem>
4. Walery Eljasz-Radzikowski. URL: <https://polonistyka.com/19127/>
5. January Suchodolski. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Paintings_by_January_Suchodolski
6. Ахновський Д., Петрова І. Аналіз відображення військового спорядження, обладунків та уніформи у польському батальному живописі XIX–XX століття. *Вісник науки та освіти*. 2022. № 1. С. 238–252. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/65/95>

УДК 070.1(100):[327:355.01((470+571):477)

РОСІЙСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ У ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ІНОЗЕМНИХ ЗМІ: МІЖ ВІЙНОЮ ТА «ВІЙСЬКОВОЮ СПЕЦОПЕРАЦІЄЮ»

В. В. Берегута, І. В. Богінська

Анотація. У статті визначено особливості висвітлення російського вторгнення в Україну 2022 року в українських, російських та іноземних медіа на предмет термінів та словосполучень, що використовувалися для його сутнісної характеристики у лютому–квітні 2022 року. На основі проведеного якісного контент-аналізу авторами оцінено ступені кореляції використаних термінів з офіційними українським та російським наративами та позиціями відповідних іноземних урядів стосовно російсько-української війни.

Ключові слова: вторгнення Росії в Україну; російсько-українська війна; ЗМІ; термін; наратив.

Вступ. Протягом дев'яти років увага світової спільноти прикута до російсько-української війни як до гібридного збройного протистояння, де дії кожної зі сторін продемонстрували стратегічну важливість правильного використання інформаційної зброї у комплексі з військовою для отримання переваг на полі бою. Одним із таких базових проявів використання першої стало визначення природи подій, що відбувались у 2013 році під час Революції гідності, потім у 2014–2022 роках в АР Крим та в Донецькій і Луганській областях та з 24 лютого 2022 року на території всієї України.

Принципова несумісність поглядів на події в Україні на початковому етапі російського вторгнення призвела до формування українського та російського наративів у внутрішньо- та зовнішньополітичному дискурсі, доведення правдивості та поширення яких через державні та недержавні ЗМІ слугує інструментом обґрунтування наступальних дій, консолідації міжнародної підтримки на їх користь та введення санкцій. Ключовими протидіючими поняттями обох наративів протягом дев'яти років залишаються «російсько-українська війна», «російська збройна агресія» і «тимчасово окуповані Росією території» з одного боку та «внутрішньоукраїнський конфлікт», «захист російськомовного населення» і «звільнення Донбасу та Криму» з іншого боку. Повномасштабне російське вторгнення стало третьою фазою російсько-української війни та актуалізувало необхідність проведення аналізу сприйняття природи російської агресії проти України у міжнародних відносинах. Оскільки ЗМІ традиційно найбільше впливають на формування суспільної думки населення з тих чи інших подій, то контент-аналіз публікацій електронних іноземних ЗМІ дозволить дослідити наративи, що поширюються стосовно російсько-української війни у різних країнах.

Метою дослідження є визначення іноземних наративів щодо сутності подій в Україні з 24 лютого 2022 р. та їх порівняння з українським і російським наративами.

Результати дослідження. Проведений контент-аналіз українських та російських найпопулярніших інтернет-видань (див. Таблицю 1) свідчить про збереження повної відповідності текстів новинних публікацій офіційним урядовим наративам.

Таблиця 1

Характеристика російського вторгнення в Україну в новинних публікаціях та аналітичних матеріалах російських та українських ЗМІ протягом лютого-квітня 2022 р.

Словосполучення та фрази для характеристики російського вторгнення в Україну	Назва медіа та країна					
	Російські ЗМІ			Українські ЗМІ		
	Коммерсант	Комсомольская правда	Российская газета	Дзеркало тижня	Українська правда	ТСН
військова спецоперація Росії в Донбасі	[1]	[7]	[13]			
спецоперація на підтримку (із захисту) Донбасу (ДНР і ЛНР)		[8]	[14]			
операція зі звільнення території ДНР і ЛНР		[9]				
російська (військова) операція на Україні	[2]	[10]	[15]			
операція Росії з денацифікації (демілітаризації) України	[3]	[11]	[16]			
українська криза	[4]					
загострення кризи на Україні	[5]					
військові дії на Україні	[6]					
бойові дії між Росією та Україною	[6]					
конфлікт Росії та України		[12]				
війна Росії проти України				[17]		[23]
війна в Україні					[20]	[24]
вторгнення Росії в Україну				[18]	[21]	
збройна агресія Росії проти України				[19]	[22]	
напад Росії на Україну						[25]
Примітка: Зазначені в квадратних дужках числа відповідають порядковому номеру посилання на публікацію зі списку використаних джерел і літератури, в тексті якої було використане дане словосполучення або фраза						

У випадку російських ЗМІ (серед яких «Российская газета» є офіційним друкованим виданням російського уряду) такий наратив в перші три місяці війни розширився формулюванням «військова спецоперація Росії» із «захисту Донбасу / звільнення території ЛНР та ДНР / демілітаризації та денацифікації України». Разом із продовженням використання понять «українська криза / криза на Україні» та цілковитим уникненням термінів «війна», «напад», «вторгнення», «агресія» для окреслення дій російського президента це демонструє часткову трансформацію сутності російського наративу. «Внутрішньоукраїнський конфлікт», стороною якого не є Росія, яка водночас бере посередницьку участь у його мирному розв'язанні для «захисту російськомовного населення Донбасу», перетворився на війну України проти «ЛНР» й «ДНР» як «незалежних держав», агресивні дії України в якій становлять пряму загрозу зовнішній безпеці Російської Федерації та територіальній цілісності «ЛНР» й «ДНР». Демонізація образу України стала основою виправдання перед росіянами «військової спецоперації» як вимушеного превентивного та безальтернативного кроку для нейтралізації «небезпеки» з боку України та НАТО. Водночас «київський режим» та «західні куратори» на чолі із США вже дев'ятий рік поспіль залишаються єдиними винуватцями ситуації в Україні через повне ігнорування російських геополітичних інтересів.

Контент-аналіз публікацій газет та інформаційних агентств США, Канади, Франції, Японії, Австралії та КНР (див. Таблицю 2) продемонстрував, що однозначне розуміння сутності подій на території України з 24 лютого 2022 р. серед таких впливових акторів міжнародних відносин із різним ступенем залученості до сприяння завершенню війни є відсутнім. Зокрема, медіа США, Канади, Франції, Японії та Австралії схильні називати атаку Росії «російсько-українською війною / конфліктом», «вторгненням Росії в Україну», «нападом Росії на Україну» та «російською агресією».

Таблиця 2

Характеристика російського вторгнення в Україну в новинних публікаціях та аналітичних матеріалах іноземних ЗМІ протягом лютого–квітня 2022 р.

Словосполучення або фраза для характеристики російського вторгнення в Україну	Назва медіа та країна							
	The Washington Post (США)	The New York Times (США)	CBC News (Канада)	The Globe and Mail (Канада)	France24 (Франція)	The Japan Times (Японія)	The Sydney Morning Herald (Австралія)	China Daily (КНР)
war in (over) Ukraine	[26]	[32]		[42]	[45]			
Ukraine war		[33]	[38]				[52]	[57]
Russia's (Russian) war on (in) Ukraine				[43]	[46]	[48]		
Putin's war on (in, against) Ukraine	[27]	[34]						
Russia-Ukraine War		[35]	[39]		[47]		[53]	
Russia's (Moscow's) invasion of Ukraine			[40]	[44]			[54]	
(Vladimir) Putin's invasion (of Ukraine)		[36]				[49]		
Putin's attack (assault) on Ukraine	[28]							
Russia's aggression		[37]						
Vladimir Putin's aggression						[50]	[55]	
Russia-Ukraine crisis	[29]						[56]	[58]
crisis in Ukraine (Ukraine crisis)			[41]			[51]		[59]
Russia-Ukraine (military) conflict	[30]							[60]
Russia's military operation in Ukraine								[61]
the Ukraine issue								[62]
chaos in Ukraine								[63]
disaster in Ukraine								[64]
Putin's Ukraine blunder	[31]							

Примітка: Зазначені в квадратних дужках числа відповідають порядковому номеру посилання на публікацію зі списку використаних джерел і літератури, в тексті якої було використане дане словосполучення або фраза

Особливістю візії «західних» країн, що меншою мірою присутня в українських медіа та повністю відсутня в російських та китайських, є ототожнення війни з особою Володимира Путіна: «Путінська війна в Україні», «вторгнення Путіна в Україну», «агресія / атака Володимира Путіна» та «Путінська груба помилка в Україні», що свідчить про сприйняття дій російського очільника як таких, що мають виключно диктаторський та імперський характер. Проте синонімічне до вищезгаданих понять використання словосполучень «українська війна», «війна в Україні» та «українська криза» у деяких публікаціях не розкриває справжньої сутності подій в Україні, оскільки, виключаючи з назви одного із двох основних учасників конфлікту, такі словосполучення створюють враження про нього як виключно внутрішню проблему України.

На відміну від західних медіа, де використовувані поняття для позначення російського вторгнення майже повністю відповідають українському наративові, публікації підконтрольної Департаменту реклами Комуністичної партії КНР China Daily свідчать про поширення російської версії трактування подій. По-перше, частотність використання позначень «російсько-українська криза» та «військовий конфлікт Росії та України» значно поступається використанню понять «українська проблема», «хаос / катастрофа в Україні» та іншим подібним. «Українська війна» було використано за досліджуваній період лише два рази. По-друге, China Daily є єдиним серед восьми проаналізованих іноземних видань, що неодноразово використало поняття «російська військова спецоперація в Україні» не як цитування промови російського президента про її початок 24 лютого 2022 р. Отже, займаючи позицію «нейтралітету», китайський уряд не готовий був назвати Росію агресором, прагнучи зберегти торговельно-економічні та політичні відносини із нею в умовах конкуренції з США, а отже, і не бажав докласти своїх зусиль у статусі «потенційної наддержави» для пришвидшення завершення російсько-української війни.

Висновки. Отже, повномасштабне російське вторгнення в Україну протягом його перших трьох місяців сприймалося конфліктуючими сторонами та за кордоном як не раптове військове зіткнення, а чергова закономірна фаза ескалації українсько-російського конфлікту, що триває з 2014 р. За цей час сформувалися дві базові протилежні системи поглядів на сутність українсько-російської війни, які прослідковуються у проукраїнському або проросійському характері публікацій іноземних ЗМІ за результатами проведеного контент-аналізу.

Ключовою особливістю висвітлення російської агресії за кордоном є рівноцінне використання понять «війна», «конфлікт», «вторгнення», «криза», «агресія», «напад» у текстах публікацій усіх проаналізованих ЗМІ (окрім російських та китайських), що майже у всіх випадках відбувається не безвідносно зазначення суб'єкта-ініціатора агресії (Російської Федерації), об'єкта агресії (України) та чітко вказує читачській аудиторії на зовнішньо спричинений, а не внутрішньоукраїнський характер війни. Водночас, з огляду на майже цілковитий збіг антиросійського тону публікацій у західних ЗМІ з українськими та непідкріплення задекларованої КНР позиції нейтралітету нейтральним характером новинних публікацій, використані поняття в яких є частиною російського наративу, це демонструє збереження кола традиційних союзників протидіючими сторонами на початку третьої фази українсько-російського протистояння.

Abstract. The article identifies the peculiarities of the 2022 Russian invasion of Ukraine coverage in the Ukrainian, Russian and foreign mass media regarding terms and phrases used for its characteristics in February–April 2022. Based on qualitative content analysis, the authors have determined degrees of correlation of the used terms with the official Ukrainian and Russian narratives and respective foreign governments' positions regarding the Russo-Ukrainian war.

Keywords: Russian invasion of Ukraine; Russo-Ukrainian war; mass media; term; narrative.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. СМІ: Зеленский созывает Совбез Украины из-за начала Россией военной операции. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5229818>
2. Украина начала сжиматься. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5230060>
3. Песков назвал целью военной операции «очистку» Украины от нацистов. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5230145>

4. А наутро была война. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5229828>
5. Китай считает причиной кризиса на Украине невыполнение Минских соглашений Киевом. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5230165>
6. Вагоны едут всюду, кроме Украины. *Коммерсантъ*. 2022. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/5230387>
7. Минобороны РФ сделало заявление по специальной операции в поддержку Донбасса. *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.kp.ru/daily/27368/4550246/>
8. Специальная военная операция России по защите Донбасса. Главные итоги первого дня 24 февраля 2022 года. *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.kp.ru/daily/27368/4550799/>
9. Операция по освобождению территории ДНР и ЛНР: под контроль Республик уже перешло 24 населенных пункта. *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.donetsk.kp.ru/daily/27369.5/4551847/>
10. Военная спецоперация на Украине 4 марта 2022: прямая онлайн-трансляция. *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.kp.ru/daily/27373/4553925/>
11. Операция России по «денацификации Украины» началась с огня по складам и штабам. *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.kp.ru/daily/27368/4550171/>
12. Пророчество старца Тихона о том, чем закончится конфликт России и Украины: «Обидчикам нашим не выиграть никогда». *Комсомольская правда*. 2022. URL: <https://www.kp.ru/daily/27370/4552630/>
13. Google удалил сотни YouTube-каналов на фоне ситуации на Украине. *Российская газета*. 2022. URL: <https://rg.ru/2022/02/26/google-udalil-sotni-youtube-kanalov-na-fone-situacii-na-ukraine.html>
14. Специальная военная операция по защите ДНР и ЛНР. День девятый. Хроника. *Российская газета*. 2022. URL: <https://rg.ru/2022/03/04/specialnaia-voennaia-operaciia-po-zashchite-dnr-i-lnr-den-deviatyj-onlajn.html>
15. В Республике Сербской выразили поддержку спецоперации РФ на Украине. *Российская газета*. 2022. URL: <https://rg.ru/2022/03/12/v-respublike-serbskoj-vyrazili-podderzhku-specoperacii-rf-na-ukraine.html>
16. Песков: Путин слышит мнения россиян о спецоперации России. *Российская газета*. 2022. URL: <https://rg.ru/2022/02/25/peskov-putin-slyshit-mneniia-rossii-an-o-specoperacii-rossii.html>
17. Байден звернувся до нації після початку війни Росії проти України. *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/bajden-zvernuvsja-do-natsiji-pislja-pochatku-vijni-rosiji-proti-ukrajini.html>
18. «Велика сімка» засудила вторгнення Росії в Україну та заявила про підтримку Києва. *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/velika-simka-zasudila-vtorhnennja-rosiji-v-ukrajinu-ta-zajavila-pro-pidtrimku-kijeva.html>
19. Вторгнення Росії до України: генерал Залужний підбив підсумки першого дня спротиву. *Дзеркало тижня*. 2022. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/vtorhnennja-rosiji-do-ukrajini-heneral-zaluzhnij-pidbiv-pidsumki-pershoho-dnja-sprotivu.html>
20. Макрон зателефонував Путіну й вимагав припинити війну в Україні. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325578/>
21. Від вторгнення Росії загинуло понад 40 військових ЗСУ – Арестович. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325348/>
22. У НАТО провели зустріч через агресію РФ, висунули звинувачення також до Білорусі. *Українська правда*. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/02/24/7325390/>
23. Війна Росії проти України: у Латвії відключають російські канали. *TCH*. 2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/viyna-rosiyi-proti-ukrajini-u-latviyi-vidklyuchayut-rosiyski-kanali-1988707.html>
24. Війна в Україні: військові частини Дніпропетровської області зазнала ракетних обстрілів. *TCH*. 2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/viyna-v-ukrajini-viyskovi-chastini-dnipropetrovskoyi-oblasti-zaznala-raketnih-obstriliv-1986130.html>
25. Напад Росії на Україну: ведуться бої за Гостомельський аеродром, а також міста Генічеськ, Скадовськ, Чаплинка. *TCH*. 2022. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/napad-rosiyi-na-ukrayinu-vedutsya-boyi-za-gostomelskiy-aerodrom-a-takozh-mista-genichesck-skadovsk-chaplinka-1986676.html>
26. The war in Ukraine isn't working out the way Russia intended. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/27/ukraine-russia-invasion-tactics/>
27. Opinion: Why Putin will lose his war on Ukraine. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/02/24/why-putin-will-lose-his-war-on-ukraine/>
28. Putin's attack on Ukraine echoes Hitler's takeover of Czechoslovakia. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/history/2022/02/24/hitler-czechoslovakia-sudeten-putin-ukraine/>
29. What counts as an 'invasion' or as 'lethal aid'? Here's what some terms from the Russia-Ukraine crisis really mean. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/23/key-terms-russia-ukraine/>
30. To understand the Ukraine-Russia conflict, look to colonialism. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2022/02/24/ukraine-colony-russia/>
31. Opinion: Why Russia won't soon recover from Putin's Ukraine blunder. *The Washington Post*. 2022. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/11/ukraine-war-putin-throws-russia-reverse/>
32. What the War in Ukraine Means for the World's Food Supply. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/01/opinion/what-the-war-in-ukraine-means-for-the-worlds-food-supply.html?searchResultPosition=840>
33. The Ukraine War and the Retro-Future. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/12/opinion/putin-ukraine-russia.html?searchResultPosition=298>

34. In the War Over Ukraine, Expect the Unexpected. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/15/opinion/russia-ukraine-putin-war.html?searchResultPosition=263>
35. One Week After Russia's Invasion, Here's How the War Is Evolving. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/03/world/europe/russia-ukraine-war.html?searchResultPosition=873>
36. Yes, There Is a Clash of Civilizations. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/03/30/opinion/ukraine-clash-of-civilizations.html?searchResultPosition=480>
37. Russia's Aggression Prompts Calls to Rethink U.S. Uranium Imports. *The New York Times*. 2022. URL: <https://www.nytimes.com/2022/04/01/us/politics/russia-uranium-nuclear-power.html?searchResultPosition=24>
38. Russian journalist fined for protesting Ukraine war on state TV. *CBC News*. 2022. URL: <https://www.cbc.ca/player/play/2013215811982>
39. UN gathering on saving planet's biodiversity kicks off in shadow of Russia-Ukraine war. *CBC News*. 2022. URL: <https://www.cbc.ca/news/science/un-biodiversity-meeting-1.6383989>
40. MasterCard, Visa suspend operations in Russia over invasion of Ukraine. *CBC News*. 2022. URL: <https://www.cbc.ca/news/world/visa-mastercard-suspend-operations-russia-ukraine-invasion-1.6374504>
41. U.S. Ambassador Cindy McCain says crisis in Ukraine is undermining food security. *CBC News*. 2022. URL: <https://www.cbc.ca/player/play/2018048579921>
42. When will the war in Ukraine end, and how? *The Globe and Mail*. 2022. URL: <https://www.theglobeandmail.com/opinion/editorials/article-when-will-the-war-in-ukraine-end-and-how/>
43. U.S. says China could face sanctions if it supports Russia's war in Ukraine. *The Globe and Mail*. 2022. URL: <https://www.theglobeandmail.com/world/article-us-says-china-could-face-sanctions-if-it-supports-russias-war-in/>
44. Chanel restricts sales to Russian customers abroad over Moscow's invasion of Ukraine. *The Globe and Mail*. 2022. URL: <https://www.theglobeandmail.com/business/international-business/article-chanel-restricts-sales-to-russian-customers-abroad-over-moscows/>
45. War in Ukraine: Moldova fears being next target in Putin's crosshairs. *France 24*. 2022. URL: <https://www.france24.com/en/video/20220308-war-in-ukraine-moldova-fears-being-next-target-in-putin-s-crosshairs>
46. Russia's War on Ukraine: 'The whole system has collapsed, including the health system'. *France 24*. 2022. URL: <https://www.france24.com/en/video/20220307-russia-s-war-on-ukraine-the-whole-system-has-collapsed-including-the-health-system>
47. Russia-Ukraine war: UN chief warns of global food system 'meltdown'. *France 24*. 2022. URL: <https://www.france24.com/en/video/20220315-russia-ukraine-war-un-chief-warns-of-global-food-system-meltdown>
48. Russia's war in Ukraine set to compound worldwide hunger crisis as shipments dry up. *The Japan Times*. 2022. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2022/03/09/world/ukraine-crisis-food-emergency/>
49. What Russia's attack on Ukraine means for Japan. *The Japan Times*. 2022. URL: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2022/03/09/commentary/japan-commentary/japan-ukraine-invasion/>
50. What Russia's attack on Ukraine means for Japan. *The Japan Times*. 2022. URL: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2022/03/09/commentary/japan-commentary/japan-ukraine-invasion/>
51. Will the Ukraine crisis upend political ambitions in Asia? *The Japan Times*. 2022. URL: <https://www.japantimes.co.jp/opinion/2022/02/26/commentary/world-commentary/ukraine-crisis-asia-impact/>
52. This could be the week that the Ukraine war turned against Putin. *The Sydney Morning Herald*. 2022. URL: <https://www.smh.com.au/world/europe/this-could-be-the-week-that-the-ukraine-war-turned-against-putin-20220403-p5aadw.html>
53. Russia says it will cut back operations near Ukraine capital. *The Sydney Morning Herald*. 2022. URL: <https://www.smh.com.au/world/europe/russia-accused-of-blocking-evacuation-routes-ahead-of-face-to-face-talks-20220329-p5a8r7.html>
54. 'Russia invited': Vladimir Putin plans to attend G20 in Bali. *The Sydney Morning Herald*. 2022. URL: <https://www.smh.com.au/world/asia/russia-invited-vladimir-putin-plans-to-attend-g20-in-bali-20220323-p5a74z.html>
55. Zelensky makes compelling case for Australia's support. *The Sydney Morning Herald*. 2022. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/zelensky-makes-compelling-case-for-australia-s-support-20220331-p5a9vq.html>
56. Gallery: Ukraine-Russia crisis, March 8. *The Sydney Morning Herald*. 2022. URL: <https://www.smh.com.au/world/gallery-ukrainerussia-crisis-march-8-20220307-h227s0.html>
57. US lacks funds to fight virus but enough to fuel Ukraine war. *China Daily*. 2022. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202203/29/WS6242495fa310fd2b29e53c78.html>
58. Analysts: the Ukraine crisis is a trap set by the US. *China Daily*. 2022. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202204/08/WS624f671ca310fd2b29e55a85.html>
59. US lacks funds to fight virus but enough to fuel Ukraine war. *China Daily*. 2022. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202203/29/WS6242495fa310fd2b29e53c78.html>
60. Biden administration proposes 6.9 bln USD in FY 2023 budget for countering Ukraine conflict. *China Daily*. 2022. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202203/29/WS624265dda310fd2b29e53df2.html>
61. Bloodshed in Ukraine stains Washington: China Daily editorial. *China Daily*. 2022. URL: <https://global.chinadaily.com.cn/a/202203/17/WS62332014a310fd2b29e5195b.html>
62. Dialogue the only solution for Ukraine crisis: Chinese FM. *China Daily*. 2022. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202204/01/WS6246c179a310fd2b29e54b7a.html>

63. Nuclear plant opens in Finland amid chaos in Ukraine. *China Daily*. 2022. URL: <https://www.china-daily.com.cn/a/202203/15/WS62300010a310cdd39bc8ca8d.html>

64. US law professor: NATO expansion root cause of Ukraine crisis. *China Daily*. 2022. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202203/28/WS62414e32a310fd2b29e53b05.html>

УДК 327(477:438)

АНДЖЕЙ ДУДА: ВІД КРИЗОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДО ДИПЛОМАТІЇ ПРИМУСУ

Н. І. Гринько, І. Г. Паніна

Анотація: Стаття має на меті окреслити поняття «кризова дипломатія» та «дипломатія примусу» на прикладі зовнішньополітичної діяльності Анджей Дуди. Актуальність теми обумовлена кризою лідерства у Європейському Союзі та зростанні впливу Польщі. Авторка сконцентрувала увагу на діяльності Президента щодо російської агресії проти України та використанні ним механізмів кризової та примусової дипломатії.

Ключові слова: Анджей Дуда, Польща, кризова дипломатія, дипломатія примусу, Україна.

Вступ. Конфлікти і кризи є невід’ємною складовою кожної системи міжнародних відносин. Світовий порядок встановлюється і трансформується під впливом масштабних конфліктів і міжнародних криз. Дипломатія стикається з новими викликами і паралельно відбувається процес зміни механізмів врегулювання цих явищ. Важливу роль відіграє вміння головних акторів швидко реагувати, проте повномасштабна агресія Російської Федерації проти України стала справжнім викликом для лідерів більшості країн світу.

У цьому контексті дуже цікавим є кейс кризової дипломатії Анджей Дуди. Польща найбільш рішуче підтримує Україну, активно лобіює інтереси нашої держави та є однією з країн-ініціаторів впровадження санкцій проти Російської Федерації. Такі дії керівництва Польщі на фоні докризового економічного зростання дають підстави говорити про прагнення укріпитися не лише як регіональний лідер серед держав Центрально-Східної Європи, а й у Європейському Союзі. Зовнішній політиці Республіки Польща та її ролі в ЄС присвячено досить багато наукових досліджень, серед яких наукові доробки Ніколаса Козлова [1] та Алекса Щербяка [2]. У контексті україно-польських відносин цікавими є роботи *Наталії Антонюк, Маркіана Мальського та Крістофора Міка*. З іншого боку, кризова дипломатія як напрям польської публічної дипломатії є мало дослідженою. Відповідно, метою нашої статті є розкрити особливості кризової дипломатії Республіки Польща та її перехід у дипломатію примусу на прикладі політики Анджей Дуди щодо повномасштабної агресії Росії проти України.

Основна частина. Події лютого 2022 року змінили світ. Повномасштабна агресія Російської Федерації призвела до масштабної політичної й економічної кризи, розв’язати яку є досить важко. Безперечно, в умовах війни варто говорити про активізацію зусиль світових лідерів, урядів і міжнародних інституцій у руслі кризової дипломатії. Можна погодитися з думкою Е. Евенелла, Д. Данна і С. Сміт, що традиційне розуміння кризи все більше не підходить для пояснення сучасних криз [3; 4], особливо агресії РФ проти України. Варто констатувати певну обмеженість трактування з огляду не лише на трансформацію міжнародних криз під впливом глобалізації та інформаційно-технологічної революції, а й непередбачувану поведінку окремих гравців на міжнародній арені, зокрема Росії.

Джеффри Робертсон, даючи пояснення кризовій дипломатії, описав її як взаємодію між державами (і недержавними акторами) під підвищеною загрозою системних змін або конфлікту [5]. Він підкреслює, що це процес, який передбачає прийняття рішень на високому рівні та жорсткий політичний контроль над військовими заходами, тісну координацію між партнерами та союзниками; з іншого боку, – це чітка сигналізація, щоб уникнути прорахунків і ненавмисної ескалації [5]. Легко сплутати кризову дипломатію з превентивною, яку відповідно до норм міжнародного права можна визначити як дипломатичні дії, що вживаються для запобігання переростання суперечок у конфлікти та обмеження поширення конфліктів, коли вони виникають [6] та примусовою дипломатією – «немілітаризований примус» або «використання погроз негативних дій, щоб змусити цільову державу змінити поведінку» [7]. Спільним із